

Otázka: Trestní právo

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Markéta Karlová

Trestní právo je odvětvím **veřejného práva**, které určuje, jaká společensky škodlivá jednání jsou trestnými činy, jaké jsou sankce za jejich spáchání a jakým způsobem stát prostřednictvím svých příslušných orgánů spáchání trestných činů zjišťuje a jejich pachatele trestá.

Trestní právo je součástí právního řádu příslušného státu. Spolu s právním ústavním a správním se řadí mezi obory práva veřejného.

Trestní právo má také funkci preventivní a výchovnou a také pomáhá předcházet spáchání trestného činu.

Základní dělení :

a) HMOTNÉ TRESTNÍ PRÁVO - (definice, pojmy, v trestním zákoníku)

b) PROCESNÍ TRESTNÍ PRÁVO - (fáze zajišťování trestního činu, trestního řízení a chování, proces je před soudem.

- např. : zkrácení činu, prominutí činu, v trestním řádu)

Orgány : policie, soud,

Prameny : a) Trestní zákoník (hmotné trestní právo) b) Trestní řád (procesní trestní právo)

HMOTNÉ TRESTNÍ PRÁVO = konkrétně vyjádřeno v trestním zákoníku, který stanoví, co je trestný čin, jaké jsou jeho zákonné náležitosti a určuje tresty, které mohou být pachateli uloženy.

1) TRESTNÉ ČINY = činy, které jsou závažná provinění právního řádu a řeší se podle Práva.
= činy, které jsou nebezpečné pro společnost, jehož znaky jsou uvedeny v trestním zákoníku.

- dokonané činy (úmyslně)
 - nedokonané trestní činy (pokus o spáchání trestného činu)
 - příprava trestního činu

a) PŘEČIN = • z nedbalosti = ublížení na zdraví z nedbalosti
úmyslné trestní činy = podvody

- Maximální sazba odnětí svobody 5 let
- Méně závažné trestní činy

b) ZLOČIN = úmyslný trestní čin
- Maximální sazba odnětí svobody 10 let (5+)

LOUPEŽ = s násilím

- KRÁDEŽ = bez násilí

c) ZVLÁŠT ZÁVAŽNÉ TRESTNÍ ČINY = úmyslný trestní čin
- Maximální sazba odnětí svobody nad 15 let = nejvyšší možný trest
(vyjimečné tresty 25 let nebo doživotí)
- Vražda

2) PŘESTUPKY = méně závažná provinění a řeší se podle správního řízení.

- neprojednávají se soudy
 - projednávají je obce, policie nebo jiné správní orgány
 - mírnější sankce než u trestních činů = pokuty (drobné krádeže do 5000 Kč)
 - nezapisují se - rušení nočního klidu
 - zapisují se - dopravní přestupky

CHOVÁNÍ NEBEZPEČNÉ PRO SPOLEČNOST

- znaky jsou uvedené v trestním zákoníku a označují se jako *skutková podstata trestního činu*.
- loupeže, krádeže, falšování dokladů, podvody
- poškozování životního prostředí
- šíření falešné zprávy

SKUTKOVÁ PODSTATA TRESTNÉHO ČINU

- **OBJEKT** = chráněný zájem, hodnota (zdraví, život, majetek)
 - bezpečnost státu
- **OBJEKTIVNÍ STRÁNKA** = definuje způsob spáchání trestného činu a jeho následky (místo, čas)
 - výtržnictví - veřejně
- **SUBJEKT** = osoba, která páchá trestní činnost, která je trestně odpovědná.
 - Fyzické osoby musí být příčetní v době páchání trestního činu
 - Musí být starší 15 let
 - Mladiství → 15 - 18 let → jsou trestně odpovědní a jsou stíháni.

tresty jsou poloviční nebo jsou alternativní testy

- **SUBJEKTIVNÍ STRÁNKA** = vnitřní stránka pachatele
 - zda chtěl trestní čin spáchat, či nikoliv
 - úmysl či **nikoliv** → **NEDBALOST**

1. **NEDBALOST VĚDOMÁ** = sednu si za volant, vím, že jsem před jízdou vypila dvě piva, ale doufám, že nespáchám např. dopravní nehodu a nikdo se o mým přestupku nedozví.
2. **NEDBALOST NEVĚDOMÁ** = nemohl jsem vědět, že se něčeho zúčastním.

OKOLNOSTI VYLUČUJÍCÍ TRESTNOST

- Spáchám trestní čin, ale nebudu stíhán :

1) **Okolnost** - Hranice 15 let

2) **Nepříčetnost** (posoudí soudní znalec, soudní psycholog)

- lidé s duševní chorobou, schizofrenici

3) **Nutná obrana** = odvracení útoku na chráněný zájem

pravidla : - Když mě někdo napadne, můžu však pomoci i někomu, komu jde o život

- obrana musí být přiměřená danému útoku

- když pachatel přestane útočit, my musíme přestat také

4) **Krajní nouze** = Jsem si vědom, že páchám trestní čin, ale je to důležitější, než zákon.

- odvézt těhotnou ženu do nemocnice v případě požití alkoholu před jízdou

- Když jde někomu o život

5) **Přípustné riziko** = vykonání činnosti, kterou je ohrožen nějaký zájem

- lékaři (amputace nohy)

- automobiloví závodníci

6) **Svolení poškozeného** - člověk, který bude poškozen, s tím souhlasí - povolení k operaci,

potratu - nevztahuje se k eutanazii

7) **Oprávněné použití zbraně** - týká se složek, které k tomu mají oprávnění (vojsko, policie)

STÁDIA TRESTNÉHO ČINU

1) Pojetí úmyslu trestného činu

2) Příprava trestného činu

- opatřuji zbraň, scháním lidi
- už může být trestná
- trestná u zvlášť závažných trestních činů
- seskupení materiálu

3) Pokus o spáchání trestního činu

- Jednání, které jednoznačně směřuje k dokonání trestného činu.

4) Dokonání trestného činu

- naplnění skutkové podstaty trestního činu

OSOBY STÁDIA TRESTNÍHO ČINU

PACHATEL : fyzická osoba, která sama spáchala trestný čin

SPOLUPACHATEL : podílí se na páčání; podíl páčání se hodnotí , každý je souzen za sebe

ORGANIZÁTOR : celý trestný čin organizuje; těžší tresty, u zvlášť závažných trestních činů

NÁVODCE : úmyslně v jiném člověku vzbudí snahu spáchat trestný čin -

PROVOKATÉR : rýpe a provokuje k spáchání trestního činu

POMOCNÍK : umožňuje spáchání TČ (odstraňuje překážky, hledá oběti, schání prostředky)

PROMLČENÍ TRESTNÍHO ČINU = trestný čin byl spáchán, ale pachatel nebyl zjištěn a není po něm zahájeno stíhání - promlčecí doba je podle závažnosti - u nejtěžších trestných činů je 20 let

TRESTNÍ PRÁVO HMOTNÉ - ZVLÁŠTNÍ ČÁST (v trestním zákoníku)

- obsahem zvláštní části trestního práva jsou definice jednotlivých trestných činů

- obsahuje 13 hlav

= *TČ proti životu a zdraví, TČ proti svobodě a ochraně osobnosti, TČ proti lidské důstojnosti a sexuální oblasti, TČ proti rodině a dětem, TČ proti majetku, TČ hospodářské, TČ obecně nebezpečné, TČ proti životnímu prostředí, TČ proti České Republice či jinému státu, TČ proti pořádku ve věcech veřejných, TČ proti branné povinnosti, TČ proti vojenské povinnosti, TČ proti lidskosti, míru a válečné*

TRESTNÉ ČINY PROTI ŽIVOTU A ZDRAVÍ

= vražda, zabití, usmrcení z nedbalosti, těžké ublížení na zdraví, neposkytnutí pomoci, těžké ublížení na zdraví z nedbalosti ..

TRESTNÉ ČINY PROTI SVOBODĚ A OCHRANĚ OSOBNOSTI

= zbavení osobní svobody, omezování osobní svobody, loupež, braní rukojmí, vydírání, porušování domovní svobody, poškození cizích práv...

TRESTNÉ ČINY PROTI LIDSKÉ DŮSTOJNOSTI A SEXUÁLNÍ OBLASTI

= znásilnění, sexuální nátlak, pohlavní zneužití, incest, šíření pornografie...

TRESTNÉ ČINY OBECNĚ NEBEZPEČNÉ

= obecné ohrožení z nedbalosti, ohrožení pod vlivem návykové látky, výroba drog, distribuce drog ...

TRESTNÉ ČINY PROTI POŘÁDKU VE VĚCÍCH VEŘEJNÝCH

= násilí proti úřední osobě, zněužití pravomoci úřední osoby, přijetí úplatku, podplácení, pohrdání soudem, křivé obvinění, křivá výpověď, výtržnictví, schvalování trestného činu, neoznámení trestného činu...

TRESTY A OCHRANNÁ OPATŘENÍ

ÚČEL = prevence, napravení, zamezení opakování a ochrana okolí

- trest by měl být spravedlivý a přiměřený a neměl by jím trpět nikdo jiný než pachatel

DRUHY TRESTŮ ODNĚTÍ SVOBODY

- **NEPODMÍNĚNÝ** - nejtěžší trest, většinou poslední varianta
- udělován, když už není jiný způsob

TYPY VĚZNIC

1) DOHLED - volný režim, vlastní oděv, vychovatelé

2) DOZOR - dozorcí i vychovatelé

3) S OSTRAHOU - na zámek, omezení pohybu, vězní oděv

4) SE ZVÝŠENOU OSTRAHOU - ozbrojení strážci, věže, omezený pohyb (např.: Valdice)

V polovině doby trestu lze požádat o podmíněné propuštění - rozhoduje soud

- **PODMÍNĚNÝ** - soud uloží odnětí svobody, ale odloží to pod podmínkou, že obžalovaný se bude chovat vzorně a bude plnit podmínku po stanovenou dobu

- přihlíží se k pachateli, trestnému činu a rodinné situaci - zkušební doba 1-5 let

- **PODMÍNĚNÉ ODNĚTÍ SVOBODY S DOHLEDEM** - stejný princip jako odnětí svobody s tím, že musí obžalovaný někam pravidelně docházet (odvykací programy...)

- **VYJIMEČNÉ ODNĚTÍ SVOBODY** - mizivá náprava pachatele; zločin proveden proti dětem, rasová pohnutka...

- na 20-35let nebo doživotí

ALTERNATIVNÍ TRESTY

- DOMÁCÍ VĚZENÍ
- OBECNĚ PROSPĚŠNÉ PRÁCE
- PROPADNUTÍ MAJETKU
 - nejvyšší majetkový trest, který lze udělit
 - jen u zvláště závažných zločinů (např.: obrovské daňové úniky)
- PENĚŽITÝ TREST - pokud lze spáchanou škodu vyřešit penězi - často ukládané mladistvím
- ZÁKAZ ČINNOSTI NEBO FUNKCE V OBORU
- ZÁKAZ POBYTU
- ZÁKAZ VSTUPU NA KULTURNÍ AKCE
- ZTRÁTA ČESTNÝCH TITULŮ NEBO VOJENSKÉ HODNOSTI
- VYHOŠTĚNÍ ZE ZEMĚ (netýká se občanů)

OCHRANNÁ OPATŘENÍ

- možné ukládat trestně odpovědným osobám, nepříčetným nebo i dětem
- ochranné léčení
- zabezpečovací detence (pro nepřizpůsobivé pachatele)
- ochranná výchova (mladiství i mladší - do 18; účelem je napravit nevhodnou výchovu)
- zabrání věci (kterou by mohla být páchána další trestná činnost)

PROCESNÍ TRESTNÍ PRÁVO

- zabývá se souvislostmi okolo vyšetřování, souzení, odsouzení a výkonu trestu
- stanovuje i pravidla a podmínky, kterými se účastníci trestního řízení musí řídit

- **PRAMENY** : trestní řád (= Zákon o trestním řízení) a trestní zákoník
- **CÍL** : stanovit pravidla, upravit postup orgánů a spravedlivé potrestání pachatele zásady

ZÁSADA ZÁKONNOSTI- pachatel je stíhán jen ze zákonných důvodů

- co je trestné stanovuje zákon • **PRESUNKCE NEVINY**

- dokud soud nestanoví vinu, na obžalovaného se hledí jako na nevinného

- obžalovaný nemusí svou nevinu prokazovat, ale státní zástupce vinu prokázat musí, a to bez pochyb (i v případě, že se přizná) • **OBJEKTIVNOST A NESTRANNOST**

• **VYHLEDÁVACÍ ZÁSADY** - orgány činné v trestním řízení jsou povinny vyhledávat všechny okolnosti související s trestným činem (shromažďuje důkazy pro i proti pachateli)

• **ZÁSADA VEŘEJNOSTI** - trestní věci se projednávají tak, aby to mohla sledovat veřejnost - jsou zákonem ustanovené situace, kdy je veřejnost vyloučena - státní tajemství, činy spáchané na děti, u mladistvých, nebezpečný pachatel

• **PRÁVO OBŽALOVANÉHO NA OBHAJIBU** - obhájce je stanoven při činech s trestem odnětí svobody na 5+ let

SUBJEKTY TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

• **ORGÁNY ČINNÉ V TRESTNÍM ŘÍZENÍ** - soud, policie, státní zastupitelství

• **OBŽALOVANÝ**- nejprve je to podezřelý a po získání důkazů je trestně stíhaný a stává se z něj obviněný

- po sepsání obžaloby se stává obžalovaným - pokud se při řízení před soudem rozhodne o jeho vině, stává se odsouzeným (jinak obecně „pachatel“)

• **OBHÁJCE** (advokát)

• **POŠKOZENÝ**

• **PROBAČNÍ ÚŘEDNÍCI**

• **SOCIÁLNÍ PRACOVNÍCI** (pokud jde o mládež)

• **SVĚDCI**

• **SOUDNÍ ZNALCI**

• **TLUMOČNÍCI**

STÁDIA TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

Orgány trestního řízení : soud, státní zastupitelství (podává jménem státu obžalobu), vyšetřovatelé (policie)

1. PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ - shromažďují se informace o okolnostech spáchání trestného činu a možných pachatelích

- pokud se o spáchání nezjistí dostatek informací, řízení se zastavuje
- dohled nad shromažďováním (prováděné policií) má státní zástupce, který pak na obviněného podává obžalobu
- žaloba se podává místně určenému soudu, tam, kde dojde k činu

OKRESNÍ SOUD = soud první instance

MĚSTSKÉ SOUDY = ve větších městech

KRAJSKÉ SOUDY = berou se jako odvolací

OBVINĚNÝ • má právo nevypovídat,

- nemůže být nucen,
- má právo vyjadřovat se ke všem skutečnostem a může navrhnout důkazy

OBHÁJCE - pokud je - • chrání klienta

- nesmí uvádět přitěžující okolnosti
- má právo mlčet a hledá důkazy ve prospěch svého klienta
- nutná obhajoba (obhájce je povinný) - pachatel ve vazbě, mladiství, uprchlý, omezená způsobilost
- obhájce ex offo = státem přidělený obhájce

- pachatel i svědek mohou být zadrženi, předvoláni nebo předvedeni - po obvinění pachatele už je vydán příkaz k zatčení

VAZBA = dočasné opatření navržené státním zástupcem a rozhodnuté soudem

- při riziku, že pachatel uprchne nebo zničí důkazy, nebo je pachatel nebezpečný - max. na 3 měsíce; po uplynutí se opět zkoumá situace a pokud okolnosti o vzetí do vazby pominuly, je povinnost ho vydat na svobodu
- obviněný většinou ve vazbě dává žádost o propuštění - nevinný žádá o odškodnění

2. PŘEDBĚŽNÉ PROJEDNÁNÍ OBŽALOBY - probíhá mimo veřejnost - soud zvažuje všechny důkazy, zda to stačí k soudnímu řízení

- pokud ne, obnoví šetření nebo to ukončí
- pokud ano, dochází k hlavnímu líčení

3. HLAVNÍ LÍČENÍ - rozhoduje se o vině a výši trestu

- dvě strany : **ŽALOVANÁ a ŽALUJÍCÍ**

- státní zástupce podává obžalobu, kvalifikuje trestný čin a výši trestu
- čtou se svědecké výpovědi a znalecké posudky, prokazují se všechny důkazy a svědci jsou povinni pravdivě vypovědět **V ČR SE SOUDÍ DVĚMA ZPŮSOBY**

1) samosoudce (je tam senát; max. 5 let)

2) soudci - soudce vynese rozsudek, druh a výši trestu

- soudce může obžalovaného zbavit viny pro nedostatek důkazů **4. ODVOLACÍ**

ŘÍZENÍ - obě strany se mohou proti rozsudku odvolat

- lhůta odvolání je 8 dnů a odvolání musí být odůvodněno
- soudce rozsudek potvrdí nebo změní (zvýšení/snížení trestu)
- při dalším rozsudku se lze také odvolat - mimořádné opravné prostředky
- pokud je rozsudek odvolán, nenabývá platnosti, ale je-li pachatel ve vazbě, zůstává tam **5. VYKONÁVACÍ ŘÍZENÍ** - výkon trestu

- Uložené tresty se ukládají do Rejstříku trestů, který vede Nejvyšší státní zastupitelství v Praze.
- Justiční omyl = případ nespravedlivého postihu